

הפרשי שער הנובעים מאשראי במט"ח והאפשרות להוונם לנכסים כשירים

תקנים חשבונאיים רלוונטיים

IFRS	IAS 23
US GAAP	ASC 835

אשראי שנלקח במטבע חוץ, מייצר הוצאות מימון (או הכנסות מימון) שמקורן בהפרשי שער. בתקינה הבינלאומית, בניגוד לתקינה האמריקאית, הפרשי שער אלה ניתנים להיוון לנכסים כשירים בתנאים מסוימים, במידה שהם נחשבים כתיאום לעלויות הריבית.

תוכן עניינים

	<i>מבוא – היוון עלויות אשראי הנובעים</i>	
2	<i>מהפרשי שער</i>
	<i>הפרשי שער הנחשבים כתיאום</i>	
2	<i>לעלויות הריבית</i>
	<i>דוגמא – שימוש בשערים עתידיים</i>	
3	<i>.....</i>
	<i>בחירת ההוצאות – בתקופת הדיווח או</i>	
5	<i>הוצאה מצטברת</i>
	<i>הכנסות בגין הפרשי שער – האם</i>	
	<i>מקטינות את העלויות המהוונות</i>	
5	<i>לנכס</i>

פרסום זה עוסק בטיפול החשבונאי בהפרשי שער של אשראי במט"ח, והוא מתמקד במספר היבטים:

- א. גישות שונות לזיהוי מרכיב הפרשי השער שניתן להיוון, יתרוגותיהן וחסרונותיהן.
- ב. אופן המדידה בהתייחס לתקופת המדידה – תקופת הדיווח או הוצאה מצטברת.
- ג. הכנסות בגין הפרשי שער, והשאלה האם הן מקטינות את עלות הנכס.

הפרסום כולל דוגמא מקיפה של עסקת אשראי במט"ח, העוקבת אחר התמחור המימוני שבסיס העסקה, ומציגה את היתרונות והחסרונות שבשימוש בכל אחת מהגישות.

בברכה,
שלומי וינר, רו"ח יובל גרנות, רו"ח

מבוא – היוון עלויות אשראי הנובעים מהפרשי שער

תקני החשבונאות (IAS 23 הבינלאומי ו-ASC 835-20 האמריקאי) מאפשרים, בתנאים מסוימים, להוון לנכסים כשירים (qualifying assets) עלויות מימון, חלף ההכרה בהם כהוצאות בדוח רווח והפסד. שימוש באשראי במטבע חוץ (דהיינו, כזה הנקוב במטבע שאיננו מטבע הפעילות של החברה) מייצר, לצד הוצאות הריבית על ההלוואה, גם הכנסות והוצאות מימון שמקורן בהפרשי שער. בתקינה האמריקאית, עלויות אלה אינן ניתנות להיוון, אולם בתקינה הבינלאומית, ניתן להוון עלויות מימון שמקורן בהפרשי שער "במידה (to the extent) שהם נחשבים כתיאום לעלויות ריבית".

הפרשי שער הנחשבים כתיאום לעלויות הריבית

היישום בפועל של הוראה זו בתקינה הבינלאומית מצריך לבחון את השאלה אילו הפרשי השער "נחשבים כתיאום לעלויות הריבית". מעצם ההגדרה, ברור כי לא כל הפרשי השער יכולים להיות מהוונים לנכס. ישנם שינויים בשערי החליפין שניתן לייחס להבדלים בריביות בין המטבעות השונים, וישנם שינויים בשערי החליפין שנובעים מתנאים אחרים, כלכליים, פוליטיים, סביבתיים וכו'.

IAS 23 אינו עוסק בשאלה כיצד מודדים מהם הפרשי שער שנחשבים כתיאום לעלויות ריבית. בשנת 2008, לקראת דיון בנושא, סגל ה-IFRIC הציג שתי שיטות, שאינן בהכרח היחידות, לחישוב החלק בשינוי שער החליפין שיש להחשיבו כתיאום לעלויות הריבית:

1. שימוש בשיעור הריבית על הלוואות דומות במטבע הפעילות של החברה.
2. שימוש בשערים העתידיים במועד ההתקשרות בהלוואה.

שימוש בשיטה הראשונה קל ליישום, ככל שיש לחברה הלוואות דומות או אפשרות להעריך את שיעור הריבית על הלוואות אלה. בשיטה זו החברה תשווה בין עלויות המימון שהתהוו לה, לרבות עלויות הנובעות מהשינוי בשער החליפין, לבין העלויות שהיו מתהוות לה על הלוואה דומה במטבע הפעילות שלה (העלות האלטרנטיבית). החברה תוכל להוון את עלויות בגין הפרשי שער שהתהוו לה בפועל, עד לסכום העלות האלטרנטיבית.

שימוש בשיטה השנייה מצריך לחשב את שיעור הריבית הגלום בשערים העתידיים. היתרון שבשיטה זו הוא שהחברה אינה צריכה להעריך את שיעור הריבית על הלוואות דומות במטבע הפעילות שלה, אשר לא בהכרח זמינות לחברה, אלא היא יכולה לעשות שימוש בנתוני שוק המגולמים בשערים העתידיים של המטבע בכדי להעריך את השפעת הריבית.

דוגמא – שימוש בשערים עתידיים

להבהרת אופן חישוב הריבית, נניח את הנתונים הבאים :
 ביום 1.1.00 לקחה חברה "ישראלית" (חברה שמטבע הפעילות שלה הוא השקל) הלוואה בסכום של 150,000 דולר. ההלוואה נפרעת ב-3 תשלומים שווים של קרן, ב-31.12 של כל שנה, החל מיום 31.12.00. ההלוואה נושאת ריבית שנתית בשיעור של 5%, על יתרת הקרן שטרם נפרעה, המשולמת ב-31.12 של כל שנה.
 תזרימי המזומנים של הריבית, בשיעור של 5%, משקפים את התשואה לסיכון הגלומה בהלוואה, בהתאם למועדי התשלום של תזרימי המזומנים. הריבית משקפת את הפרמיה לסיכון הספציפי של ההלוואה, מעבר לריבית "חסרת הסיכון" הגלומה באגרות חוב ממשלתיות.

לצורך חישוב השערים העתידיים, ניעזר בנתוני שוק רלוונטיים ליום לקיחת ההלוואה (1.1.00):¹

שער הדולר (SPOT)	ריבית ל-1 שנה	ריבית ל-2 שנים	ריבית ל-3 שנים
4 (ש"ח לדולר)	ישראל: 2% ארה"ב: 1%	ישראל: 6% ארה"ב: 3%	ישראל: 7% ארה"ב: 3.5%

(* כל הריביות המוצגות בטבלה הן ביחס לריבית חסרת הסיכון לפרק הזמן הרלוונטי.

בהתאם לנתוני שער ה-SPOT והריבית, השערים העתידיים של שער החליפין ביום 1.1.00 הם:²

31.12.01	: 4.0396
31.12.02	: 4.2364
31.12.03	: 4.4197

¹ הנתונים מתארים עקום ריבית שקלי מעל עקום ריבית דולרי לאורך התקופה הרלוונטית, כאשר פער הריביות בין המטבעות מתרחב לאורך התקופה.

² השערים העתידיים מחושבים בהתאם לריבית השקלית והריבית הדולרית באופן שלא יתקיים ארביטראז', דהיינו בהתאם לנוסחה:

$$Forwarde\ rate = Spot \cdot \frac{(1 + i_{ILS})^t}{(1 + i_{USD})^t}$$

לצרכי פשטות הצגת הנתונים בדוגמא, עוגלו השערים העתידיים ל-4 ספרות לאחר הנקודה העשרונית. החישובים המוצגים בהמשך מבוססים על השערים העתידיים המדויקים, ללא עיגול ספרות.

על כן, בהתאם לנתוני השוק במועד לקיחת ההלוואה, ההלוואה הדולרית שלקחה החברה שקולה להלוואה השקלית הבאה:

<u>31.12.03</u>	<u>31.12.02</u>	<u>31.12.01</u>	<u>1.1.01</u>	
(52,500)	(55,000)	(57,500)	150,000	תזרימי מזומנים דולריים
232,033	233,002	232,277	600,000	תזרימי מזומנים שקליים

בעוד ששיעור הריבית הגלום (IRR) בהלוואה הדולרית הוא 5%, שיעור הריבית הגלום בהלוואה השיקלית הוא 7.91%. ככל ששער החליפין בפועל יהיה זהה לשער העתידי שהוערך במועד העסקה, סך עלויות המימון בגין ההלוואה הדולרית (ריבית ופרשי שער) יהיה זהה לסך עלויות המימון בגין ההלוואה השקלית המתוארת, הנושאת ריבית בשיעור של 7.91% ש"ח, כפי שניתן לראות בהשוואה הבאה:

<u>הלוואה שקלית</u>		<u>הלוואה דולרית</u>	
<u>(600,000)</u>	1.1.00	<u>(600,000)</u>	1.1.00
7.91%*600,000=	הוצ' מימון	(36,237)	הוצ' מימון (ריבית והצמדה)
<u>232,277</u>	תשלום	<u>232,277</u>	תשלום
<u>(415,184)</u>	31.12.00	<u>(403,960)</u>	31.12.00
7.91%*415,184=	הוצ' מימון	(40,862)	הוצ' מימון
<u>233,002</u>	תשלום	<u>233,002</u>	תשלום
<u>(215,024)</u>	31.12.01	<u>(211,820)</u>	31.12.01
7.91%*215,024=	הוצ' מימון	(20,213)	הוצ' מימון
<u>232,033</u>	תשלום	<u>232,033</u>	תשלום
0	31.12.02	0	31.12.02

סך הוצ' המימון על הלוואה דולרית: $36,237+40,862+20,213 = 97,312$

סך הוצ' המימון על הלוואה שקלית: $47,461+32,842+17,009 = 97,312$

בהתאם לצורת ניתוח זו, ככל שעלויות המימון בפועל על ההלוואה הדולרית, לרבות בגין הפרשי השער, יהיו עד לגובה של 7.91%, ניתן יהיה להוון אותן לנכס. הפרשי שער שמעבר לסכום זה, יהיו כאלה שאינם נחשבים כתיאום לעלויות הריבית.

בחינת ההוצאות – בתקופת הדיווח או הוצאה מצטברת

כמתואר לעיל, על מנת להוון לנכס את הפרשי השער, יש להשוות את הוצאות המימון שנוצרו על ההלוואה במט"ח להוצאות המימון האלטרנטיביות, המבוססות על שערי המטבע העתידיים או על הלוואות דומות במטבע הפעילות של החברה. IAS 23 אינו מתייחס לשאלה האם יש לבצע בחינה זו ביחס לתקופת הדיווח בלבד, או לבחון את ההוצאה המצטברת על ההלוואה. בהיעדר הוראה מפורשת, תיתכנה פרשנויות שונות לנושא.

הדוגמא שהצגנו לעיל מראה את המהות שמאחורי ההשוואה המצטברת. כך למשל, בשנה הראשונה הוצאות המימון על ההלוואה הדולרית (36,237 ש"ח, לרבות הפרשי השער) היו נמוכות יחסית להוצאות המימון המחושבות בהתאם לשערי המטבע העתידיים (47,461 ש"ח). הוצאות נמוכות אלה נובעות מההפרש הקטן שבין הריבית השקלית והריבית הדולרית לתקופה של שנה אחת. בשנים הבאות, עם ההתקדמות על עקומי הריבית, המגמה מתהפכת, והוצאות המימון על ההלוואה הדולרית הן גבוהות יותר, בסכום שיוצר איזון בין הוצאות המימון על שתי ההלוואות לאורך כל חייהן. שיעור הריבית הגלום בעסקאות העתידיות, כמו גם שיעור הריבית על הלוואות דומות במטבע הפעילות של החברה, יוצרים ממוצע של כל השפעות המט"ח לשיעור ריבית קבוע אחד, ועל כן בחינה מצטברת של עלויות המימון מאפשרת לאזן את החיסרון שבשימוש בריבית ממוצעת זו.

הכנסות בגין הפרשי שער – האם מקטינות את העלויות המהוונות לנכס

ייתכנו מקרים בהם הפרשי השער ייצרו הכנסות מימון, ולא הוצאות מימון. על אף ש-IAS 23 אינו מתייחס באופן ספציפי להכנסות מימון הנובעות מהפרשי שער, נראה כי הרציונל שבבסיס הטיפול החשבונאי צריך להיות דומה לטיפול בהפרשי שער שיוצרים הוצאות מימון. על כן, הפרשי שער שנובעים מהיבטים פוליטיים, סביבתיים, כלכליים וכו', שאינם קשורים לריבית, לא אמורים להיות מהוונים לנכס, אולם הכנסות מהפרשי שער, שמהוות תיאום לריבית³, צריכות להיות מהוונות לנכס ולהקטין את ערכו בספרים. רק הכנסות מעבר לסכום זה תיזקפנה לרווח והפסד.

³ הכנסות מימון שקשורות להיבטי הריבית יכולות להיות במצב שבו עקום הריבית של המטבע שבו נלקחה ההלוואה נמצא מעל עקום הריבית של מטבע הפעילות של החברה לאורך חלק מתקופת הזמן או כולה.

נתוני הדוגמא שהוצגה לעיל, מראים את ההיגיון שמאחורי גישה זו. כך למשל, לחברה "אמריקאית" (חברה שמטבע הפעילות שלה הוא הדולר) שתיקח הלוואה שקלית יוצרו הוצאות גבוהות יותר בגין הריבית, אולם הפרשי השער ייצרו לה הכנסות שיקזזו את ההוצאות הגבוהות, באופן שישקף את העלויות שלה בהתאם למטבע הפעילות שלה ולשערים העתידיים שנקבעו ביום ההלוואה.

הרחבה – שימוש בנגזרים:

אחת הדרכים המרכזיות להגנה מפני חשיפות מטבע, היא באמצעות שימוש בנגזרים. IAS 23 בחר באופן מפורש שלא להתייחס לרווחים או הפסדים הנובעים מפעילות בנגזרים⁴. עקב היעדר הוראה מפורשת, תיתכנה פרשנויות שונות ביחס לטיפול החשבונאי בעלויות המימון של נגזרים אלה, בעיקר ככל שאינם מיועדים לגידור בהתאם לתקני החשבונאות של מכשירים פיננסיים.

ישנם סוגים שונים של נגזרים, אשר עשויים אף להיות קשורים באופן ישיר להלוואות שנלקחו על ידי החברה, כמו למשל, עסקת החלפת ריבית המתייחסת להלוואה ספציפית, או עסקת מטבע להגנה מפני חשיפות של שינויי שער בהלוואה במט"ח. נגזרים אלה יניבו לחברה הכנסות או הוצאות מימון, אשר מקורם משולב: שינוי בנתוני שוק (כמו למשל שער ריבית או שער מטבע) והכנסות או הוצאות מימון הגלומות באופן אינהרנטי במכשיר הנגזר⁵.

נגזרים מסוג זה נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, ועל כן הוצאות או הכנסות המימון בגינם כוללות השפעות שנובעות משינויים צפויים לאורך כל חיי הנגזר. במובן זה ישנו שוני מהותי מעלויות המימון בגין הלוואות רגילות שנמדדות בעלות מופחתת, המתייחסות רק לתקופה המדווחת הנוכחית. על כן, גם מדיניות חשבונאית שתאפשר היוון של עלויות מימון כלשהן שגלומות בנגזרים שנועדו להגן על הלוואה במט"ח, תצטרך להתייחס להבדל זה.

⁴ זאת בניגוד לתקינה האמריקאית, אשר בה ישנה התייחסות להיוון עלויות מימון הקשורות בעסקאות גידור מסוימות.
⁵ כך למשל, עסקה עתידית על מטבע שקולה למעשה ללקיחת הלוואה במטבע אחד והשקעה בפקדון במטבע אחר.